

Co-funded by the
European Union

Дослідження виконано в рамках проєкту Жана Моне: Глобальне стале виробництво та циркулярна економіка / Global sustainable production and circular economy':101175175 - Global SPaCE - ERASMUS-JMO-2024

УДК 005.342:005.35:504

DOI: <https://doi.org/10.18664/btie.93.356975>

ESG ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ ТА КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

*Калініченко Л.Л. д.е.н., професор (ХНУ ім. В. Н. Каразіна)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9847-8448>*

У статті досліджено роль ESG-підходу як стратегічного інструменту повоєнного відновлення економіки України та інтеграції національного бізнесу до європейського економічного простору. У роботі обґрунтовано, що в умовах масштабних економічних, соціальних та інституційних трансформацій, спричинених війною, традиційні підходи до економічного відновлення є недостатніми. Необхідним є формування комплексної моделі розвитку, яка поєднує економічну ефективність, екологічну відповідальність і соціальну стабільність. Показано, що концепція ESG забезпечує таку інтеграцію, формуючи системну рамку для прийняття управлінських рішень у бізнесі та державному секторі. Доведено, що впровадження принципів ESG сприяє підвищенню прозорості управління, зміцненню довіри інвесторів, розширенню доступу до міжнародних фінансових ресурсів та посиленню конкурентоспроможності українських компаній на глобальних ринках. Особливу увагу приділено значенню екологічних, соціальних та управлінських стандартів для формування стійких моделей розвитку підприємств у процесі відбудови економіки. Обґрунтовано, що системне впровадження ESG-практик може стати важливим чинником модернізації національної економіки, підвищення інституційної спроможності бізнесу та забезпечення довгострокової економічної стійкості України.

Ключові слова: *ESG, сталий розвиток, повоєнне відновлення, корпоративна соціальна відповідальність, інституційна довіра, інвестиційна привабливість, європейська інтеграція.*

ESG AS A TOOL FOR POST-WAR RECOVERY OF THE ECONOMY AND CORPORATE SECTOR OF UKRAINE

*Kalinichenko L., doctor of economics, professor
V. N. Karazin Kharkiv National University*

The article examines the role of the Environmental, Social and Governance (ESG) framework as a strategic instrument for Ukraine's post-war economic recovery and its integration into the European economic space. The full-scale war has caused large-scale destruction of industrial, energy and social infrastructure, disrupted logistics chains and significantly reduced human capital. Under such circumstances, post-war reconstruction cannot be limited to the restoration of physical assets. Instead, it requires the development of a comprehensive model of sustainable growth capable of ensuring long-term resilience, economic modernization and institutional stability.

The study argues that the ESG framework provides an integrated analytical and managerial approach that combines environmental responsibility, social sustainability and effective governance. Unlike traditional recovery strategies that focus mainly on financial indicators and infrastructure investment, ESG emphasizes a balanced approach to resource efficiency, human capital development and institutional transparency. Such an approach allows not only compensating for wartime losses but also creating the foundations for sustainable economic growth in the medium and long term.

The article reviews contemporary academic literature on ESG and highlights its evolution from the concept of corporate social responsibility to a comprehensive framework for strategic management and risk mitigation. Particular attention is paid to three key dimensions of ESG in the context of post-war recovery. The environmental dimension focuses on investments in renewable energy, energy efficiency and ecological rehabilitation of territories affected by military actions. The social dimension addresses labor market challenges, including the reintegration of internally displaced persons, support for veterans and the development of programs aimed at improving employee well-being and professional reskilling. The governance dimension emphasizes the importance of transparency, anti-corruption mechanisms and corporate accountability as essential conditions for attracting international investment and financial assistance.

The research concludes that ESG integration can play a significant role in strengthening institutional trust, increasing investment attractiveness and promoting the structural transformation of Ukraine's economy. The adoption of ESG principles in corporate strategies and national recovery policies contributes to aligning Ukraine with European sustainability standards and facilitates its gradual integration into the EU economic and regulatory environment.

Keywords: *ESG, sustainable development, post-war recovery, corporate social responsibility, human capital, governance, investment attractiveness, European integration.*

Постановка проблеми. Повномасштабна війна зумовила системні трансформації української економіки, що проявилися у руйнуванні виробничої, енергетичної та соціальної інфраструктури, дестабілізації логістичних ланцюгів і суттєвих втратах людського капіталу. За таких обставин завдання повоєнного відновлення виходить за межі відтворення фізичних активів і потребує формування нової моделі розвитку, спроможної забезпечити довгострокову стійкість, підвищення конкурентоспроможності та поступову

інтеграцію України до європейського економічного простору.

У цьому контексті концепція ESG (Екологія, Соціальна сфера, Управління) постає як комплексна рамка повоєнної трансформації, що поєднує економічні, соціальні та управлінські виміри розвитку. На відміну від традиційних підходів, зосереджених переважно на фінансових показниках і масштабах інфраструктурних інвестицій, ESG орієнтує процес відновлення на баланс між ефективністю використання ресурсів, соціальною згуртованістю та інституційною якістю управління. Такий підхід дозволяє не лише компенсувати втрати, спричинені війною, а й закласти підґрунтя для стійкого економічного зростання у середньо- та довгостроковій перспективі.

Особливої актуальності ESG набуває в умовах глобальної «зеленої» трансформації та європейських політик сталого розвитку, зокрема в межах European Green Deal [1]. У цьому вимірі ESG перестає бути факультативним елементом корпоративної соціальної відповідальності й трансформується на інституційний стандарт, що визначає доступ до інвестиційних ресурсів, міжнародної фінансової допомоги та стратегічного партнерства. Таким чином, інтеграція ESG-принципів у стратегії відновлення України створює можливості не лише для модернізації економіки, а й для її структурного зближення з європейськими нормами сталого розвитку та управління.

Огляд наукових джерел. Сучасні наукові дослідження розглядають ESG як ключову управлінську та аналітичну рамку, здатну підвищити стійкість бізнесу в умовах високої невизначеності. Зокрема, роботи Кривомаз та ін. (2023) доводять, що інтеграція ESG-принципів сприяє зниженню нефінансових ризиків і підвищенню інвестиційної привабливості компаній, що є особливо актуальним для економік, які зазнають впливу війни та структурних потрясінь [2].

У теоретичному вимірі ESG сформувалася на перетині концепцій корпоративної соціальної відповідальності та сталого розвитку. Дослідники Zairis та ін. (2024) підкреслюють, що ESG-інтеграція означає систематичне вимірювання не лише фінансових результатів діяльності компанії, а й нефінансових показників, які визначають її довгострокову стійкість та здатність адаптуватися до зовнішніх змін [3]. Таким чином, ESG розглядається як інструмент стратегічного управління, а не як сукупність окремих соціальних або екологічних ініціатив.

У межах сучасної наукової дискусії виділяють три ключові напрями ESG-досліджень. Перший напрям зосереджений на екологічних ризиках, включаючи вплив бізнесу на довкілля, використання природних ресурсів і екологічну ефективність виробництва, що детально аналізується у працях Rivo-López та ін. (2025) [4]. Другий напрям охоплює соціальні аспекти, такі як умови праці, інклюзія, корпоративна культура та управління людським капіталом, що розкривається у дослідженнях Шостак, І. В., Плисенко (2024) [5]. Третій напрям присвячений управлінським механізмам, зокрема прозорості, корпоративній звітності та дотриманню етичних стандартів, що є предметом аналізу Escamez та ін. (2026) [6].

Особливу увагу в літературі приділено застосуванню ESG у контексті війни та економічного відновлення. За висновками Karpenko та Loza (2025), ігнорування ESG-факторів у кризових умовах призводить до зростання системних ризиків, зниження інвестиційної активності та обмеження можливостей адаптації бізнесу [7]. Натомість інтеграція ESG сприяє формуванню більш стійких моделей відновлення, що враховують екологічні обмеження, соціальні виклики та потребу в ефективному управлінні в умовах невизначеності (Алексін, 2024 [8]).

Узагальнюючи результати наукових публікацій, можна стверджувати, що ESG-підхід розглядається сучасними авторами як стратегічний інструмент повоєнного відновлення, який поєднує економічну ефективність, соціальну відповідальність та якісне управління. Дослідження підтверджує, що інтеграція ESG здатна стати фундаментом не лише корпоративних стратегій, а й ширшої моделі національного розвитку, узгодженої з принципами сталого розвитку та європейськими стандартами.

Попри наявність окремих напрацювань, питання адаптації ESG-підходів до специфіки повоєнного розвитку України та їх узгодження з європейськими стандартами управління й інвестування потребують подальшого теоретичного осмислення. У цьому контексті актуалізується необхідність цілісного наукового аналізу ESG не лише як корпоративної практики, а як стратегічного інструменту повоєнного відновлення, здатного забезпечити довгострокову стійкість бізнесу, підвищити інвестиційну привабливість та сприяти інтеграції України до європейського економічного простору.

Метою статті є теоретичне обґрунтування ESG як стратегічного інструменту повоєнного відновлення України та визначення його значення для бізнесу в контексті європейської інтеграції.

Виклад основних результатів дослідження. У сучасному економічному середовищі зростання соціальних, екологічних і політичних ризиків робить недостатнім використання лише фінансових показників для оцінки довгострокової стійкості бізнесу. Стратегічна стабільність компаній дедалі більше залежить від нефінансових факторів, що впливають на ризики, ефективність ресурсів та взаємодію зі стейкхолдерами. Саме тому міжнародні організації та фінансові інституції інтегрують ESG-критерії у практику

оцінювання інвестиційних ризиків і корпоративної стійкості [9].

ESG розглядається як еволюційне продовження концепції корпоративної соціальної відповідальності (CSR). На відміну від традиційної CSR, що концентрувалася на окремих соціальних чи благодійних ініціативах, ESG формує комплексну управлінську логіку, яка інтегрує екологічні, соціальні та управлінські аспекти у стратегічне планування компанії [10].

Особливої актуальності ESG-підхід набуває для країн, що пережили масштабні руйнування та перебувають у фазі післявоєнної реконструкції, оскільки прозорість управління, ефективне використання ресурсів і соціальна відповідальність бізнесу стають важливими умовами для залучення міжнародної допомоги та інвестицій. За даними Світового банку, значна частина міжнародної підтримки спрямовується на відновлення економіки, створення сприятливого бізнес-середовища та підвищення управлінської спроможності державних і приватних інституцій, що є передумовою для стійкого розвитку та довіри з боку донорів і партнерів [11].

Досвід міжнародних програм фінансування, що поєднують кошти на реконструкцію інфраструктури й підтримку приватного сектору, ілюструє важливість інтегрованих ESG-підходів у стратегічному плануванні економічного зростання, особливо коли йдеться про залучення іноземного капіталу та формування довгострокових партнерських відносин.

Для України важливим чинником актуалізації ESG є стратегічна орієнтація на європейську модель розвитку. Принципи сталого розвитку, закладені у політиках Європейського Союзу, зокрема в рамках European Green Deal, визначають нові стандарти економічного зростання, які поєднують інноваційність, екологічну відповідальність і соціальну інклюзивність [12].

У цьому контексті ESG виступає не лише управлінським інструментом, а й нормативною рамкою, що узгоджує національні практики з європейськими цінностями. Для бізнесу це означає необхідність адаптації внутрішніх процесів, стратегій і систем звітності до вимог, що формуються на наднаціональному рівні.

Таким чином, ESG стає важливим каналом інтеграції української економіки

у спільний європейський простір, знижуючи інституційні бар'єри та підвищуючи взаємну довіру між економічними суб'єктами.

Повоєнне відновлення неминуче супроводжується значними екологічними ризиками, пов'язаними з руйнуванням промислової інфраструктури, забрудненням ґрунтів і водних ресурсів, порушенням природних екосистем (табл. 1).

Таблиця 1

Екологічний вимір ESG у повоєнному відновленні України

№	Категорія шкоди	Обсяг / Показник
1	Загальні збитки довкіллю	~108 млрд євро [13]
2	Кількість злочинів проти довкілля	>8 000 випадків [14]
3	Загальна сума екологічних збитків	6,01 трлн грн (~150 млрд USD) [15]
4	Пошкодження ґрунтів	1,29 трлн грн [15]
5	Пошкодження атмосферного повітря	967 млрд грн [15]
6	Забруднення та шкода водним ресурсам	117,8 млрд грн [15]
7	Руйнування природно-заповідних фондів	3,63 трлн грн [15]
8	Площа забруднених ґрунтів	>1,1 млн м ² (>110 га) [16]
9	Руйнування водної інфраструктури (гідротехніка, очисні)	сотні об'єктів [17]
10	Руйнування промислової та енергетичної інфраструктури	сотні мільярдів USD [18]

Складено за джерелами [13 -18].

У таких умовах екологічний компонент ESG перестає бути другорядним і набуває стратегічного значення. Для бізнесу це означає необхідність переосмислення підходів до використання природних ресурсів і енергоспоживання.

Питання екологічної відповідальності тісно переплітаються з питаннями економічної безпеки, оскільки залежність від нестабільних енергетичних джерел і застарілих технологій підвищує вразливість компаній до зовнішніх шоків.

У повоєнний період екологічна відповідальність набуває стратегічного значення для бізнесу. Інвестиції у відновлювані джерела енергії, енергоефективні технології та екологічну реабілітацію територій перетворюються із витратної статті на довгострокові

економічно вигідні заходи. Досвід ЄС демонструє, що такі інвестиції сприяють зниженню операційних витрат, підвищують адаптивність бізнесу до регуляторних змін та відкривають доступ до «зеленого» фінансування [19-23]. Україна, у свою чергу, інтегрує ці підходи у національне законодавство та практику бізнесу, що створює передумови для стабільного відновлення економіки та інтеграції у європейські та глобальні ланцюги створення вартості [24].

Впровадження цих практик демонструє, що ESG-екологічні інвестиції є стратегічним ресурсом для економіки та бізнесу. У ЄС вони забезпечують зниження залежності від імпорتنих палив, стимулюють створення нових секторів економіки, підвищують стійкість енергетичних систем і домогосподарств, а

також сприяють залученню дешевих фінансових ресурсів для підприємств. В Україні ці підходи дозволяють забезпечити відновлення виробничого потенціалу, підтримати соціальну стабільність і підвищити інвестиційну привабливість національного бізнесу в умовах постконфліктного відновлення (рис.1).

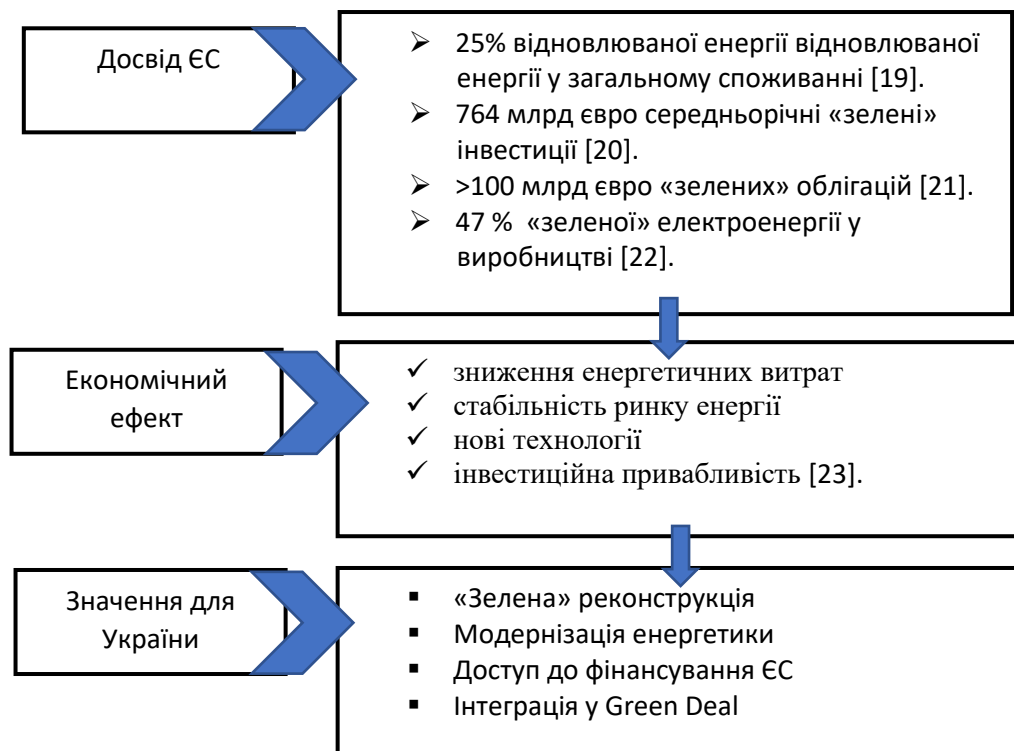

Рис1. Економічні ефекти ESG-інвестицій: досвід ЄС та значення для України

Таким чином, досвід ЄС та адаптація ESG-практик в Україні свідчать про те, що екологічний вимір ESG трансформується із витратної статті у довгострокову інвестицію, яка поєднує економічну ефективність, екологічну стабільність і стійкість бізнесу.

Соціальний вимір ESG охоплює не лише захист прав працівників і

дотримання трудового законодавства, а й ширше коло задач, спрямованих на відновлення та зміцнення людського капіталу. Особливо це важливо в умовах післявоєнного відновлення, коли війна справляє безпосередній вплив на ринок праці, демографічну структуру населення та соціальну згуртованість суспільства (табл.2).

Таблиця 2

Соціальні виклики війни в Україні

Соціальний показник	Значення / оцінка
1	2
Втрата робочих місць	≈2,4 млн робочих місць (-15,5 % у 2022 р. порівняно з 2021 р.)
Цивільні жертви війни	понад 49 400 постраждалих, з них майже 13 900 загиблих (станом на липень 2025 р.)

Продовження табл.2

1	2
Внутрішньо переміщені особи (ВПО)	близько 3,7 млн осіб залишаються переміщеними в Україні
Українські біженці за кордоном	близько 5,7 млн осіб шукали притулку за межами країни
Населення, що потребує гуманітарної допомоги	приблизно 12,7 млн осіб потребують допомоги та захисту у 2025 р.
Намір повернутися додому	57 % біженців та 69 % ВПО планують повернутися за умови безпеки, доступу до житла, роботи та соціальних послуг
Втрата роботи серед ВПО	≈30 % довоєнних робочих місць
Психологічні та соціальні наслідки	Поширеність стресу, тривоги та травматичних переживань серед постраждалого населення, що впливає на соціальну стабільність і ринок праці

Джерело (складено за [25-27])

Масштабна втрата робочих місць, спричинена руйнуванням підприємств і скороченням зайнятості, значно знизила рівень економічної активності та продуктивність окремих секторів економіки. Внутрішньо переміщені особи створюють додатковий тиск на місцеві ринки праці та соціальні служби, що вимагає від бізнесу адаптації кадрових стратегій та впровадження програм соціальної підтримки. Одночасно масштабна зовнішня міграція впливає на демографічну структуру країни, зменшуючи частку працездатного населення та формуючи довгострокові виклики для економічного відновлення. Багато внутрішньо переміщених осіб не мають стабільного доходу, що підвищує соціальні ризики і потребує включення заходів підтримки цих груп у корпоративні стратегії відповідальності. Крім того, психологічні травми, спричинені війною, негативно впливають на продуктивність праці та соціальну стабільність, що підкреслює необхідність інвестицій у людський капітал, розвиток корпоративних програм психологічної підтримки та формування умов для безпечної та стабільної роботи. Усі ці фактори вказують на те, що соціальний вимір ESG є критично важливим для відновлення економіки, підтримки

людського капіталу та зміцнення довіри між бізнесом, державою та громадянським суспільством.

У цьому контексті ESG-орієнтований підхід до соціальної відповідальності набуває гострого і системного характеру. Він включає не лише традиційні елементи соціальної політики, а й умови для відновлення людського капіталу як ключового ресурсу економічного зростання, зміцнення соціальної згуртованості та підвищення загальної продуктивності.

Аналіз практик Європейського Союзу демонструє, що інвестиції в людський капітал мають довгострокові економічні вигоди — від підвищення продуктивності праці до зниження витрат на соціальний захист та адаптації до демографічних змін (рис.2).

Економічні вигоди від інвестицій у людський капітал помітні і в європейських практиках. Програми активної політики зайнятості, зосереджені на підтримці навичок XXI століття, міжнародних можливостей для професійного розвитку, а також ініціативи щодо благополуччя працівників, дають змогу підвищити продуктивність та знизити соціальні ризики, пов'язані з безробіттям та нестабільністю.

Для України інтеграція принципів соціального виміру ESG також створює передумови для сталого відновлення економіки. Це передбачає розвиток механізмів підтримки психологічного здоров'я працівників, розбудову системи

перекваліфікації відповідно до потреб ринку праці, а також розвиток партнерств між бізнесом і громадами з метою соціальної підтримки та економічного зростання.

Рис. 2. Порівняння соціальних показників та ефектів-інвестицій у сфері людського капіталу: ЄС та Україна. Складено за [28-31]

Узагальнюючи, досвід Європейського Союзу та адаптація ESG-практик в Україні свідчить про те, що соціальні інвестиції в людський капітал не лише зменшують ризики, пов'язані з війною, а й сприяють підвищенню продуктивності, стабільності та конкурентоспроможності економіки. Це підтверджує важливість соціального

виміру як ключової складової ESG для повоєнного відновлення та довгострокового розвитку. Підтримка мобілізованих працівників, ветеранів та внутрішньо переміщених осіб, забезпечення психологічної безпеки, розвиток партнерств із громадами стають складовими соціальної ролі бізнесу. Компанії, які інвестують у людський

капітал, формують більш стійкі колективи, підвищують рівень лояльності персоналу та знижують соціальні ризики. Таким чином, соціальний вимір ESG слід розглядати як інструмент відновлення продуктивності економіки через зміцнення соціальної стабільності та довіри.

У контексті повоєнного відновлення значна частина ресурсів, що спрямовуються на реконструкцію, надходить від міжнародних партнерів, донорських організацій та інвесторів. Це висуває підвищені вимоги до якості корпоративного та суспільного управління. Прозорість, підзвітність та ефективність управлінських рішень стають критичними факторами формування довіри з боку міжнародних організацій і приватних інвесторів. Управлінський вимір ESG включає широкий спектр елементів: від впровадження антикорупційних механізмів і чіткого розподілу відповідальності у компаніях до розвитку нефінансової звітності та системної комунікації зі стейкхолдерами. Ці практики сприяють зміцненню інституційної довіри, підвищенню управлінської спроможності та створенню сприятливого середовища для сталого економічного зростання.

Роль ефективного управління визнається ключовою як у європейських країнах, так і в Україні, оскільки без належних стандартів корпоративного управління неможливо досягти довгострокової стабільності та залучення фінансових ресурсів для відновлення. У Європейському Союзі стандартизація ESG-звітності набирає обертів завдяки впровадженню Директиви про звітність щодо сталого розвитку корпоративного сектору, яка розширює вимоги до нефінансової звітності та ущільнює критерії прозорості для великих підприємств [32]. Наявність чіткої рамки звітності сприяє підвищенню рівня довіри інвесторів, регуляторів і громадськості до

компаній, а також полегшує доступ до європейських і глобальних ринків капіталу.

Антикорупційні механізми в ЄС включають комплексні вимоги до запобігання корупції на всіх рівнях, зокрема через обов'язкові внутрішні контролю, процедури Due Diligence та санкції в разі порушень. Такі підходи підсилюють інституційну довіру та сприяють сталому інвестиційному клімату [33].

В Україні реалізація антикорупційних реформ триває, охоплюючи зміцнення незалежності антикорупційних органів, автоматизацію процедур закупівель, запровадження електронного декларування та інші заходи. Однак показники рівня корупції все ще поступаються середньоєвропейським, що вимагає подальших зусиль із боку державних і корпоративних інституцій [34].

Рівень інституційної довіри та якості корпоративного управління формується не лише нормативними вимогами, а й практиками залучення зацікавлених сторін у процесі прийняття рішень. У країнах ЄС спостерігається активна участь стейкхолдерів, включно з працівниками, місцевими громадами, клієнтами та інвесторами, у формуванні стратегій сталості підприємств. В Україні такі практики впроваджуються поступово, зокрема через механізми консультацій з громадськістю, створення бізнес-асоціацій і програм корпоративної соціальної відповідальності [35-36].

Загалом, досвід ЄС демонструє, що впровадження вимог управлінського виміру ESG сприяє підвищенню якості управління, зміцненню інституційної довіри та створенню передумов для сталого залучення фінансових ресурсів як на національному, так і на міжнародному рівнях. В Україні інтеграція цих принципів сприяє підвищенню управлінської спроможності, а це, у свою

чергу, є важливим фактором успішного повоєнного відновлення економіки.

Відповідність принципам належного врядування, поширеним у практиках Європейського Союзу та міжнародних організацій, зокрема United Nations, є передумовою інтеграції українського бізнесу у глобальні ланцюги створення вартості. Управлінський вимір ESG виконує функцію інституційного «фільтра», що забезпечує ефективне використання ресурсів і мінімізує репутаційні ризики.

Висновки. Для України впровадження ESG-принципів слід розглядати не як додаткове регуляторне навантаження, а як стратегічний ресурс повоєнного розвитку. У постконфліктному контексті ESG забезпечує комплексну інтеграцію економічної ефективності, соціальної відповідальності та якості управління, що сприяє відновленню та зміцненню національної економіки.

Інтеграція ESG-підходів дозволяє бізнесу по-перше, адаптуватися до європейських стандартів управління, звітності та сталого розвитку; по-друге, підвищити інвестиційну привабливість, зокрема через доступ до «зеленого» фінансування та програм підтримки від міжнародних донорів; і, нарешті, забезпечити довгострокову конкурентоспроможність, знижуючи ризики, пов'язані з регуляторними змінами та соціально-економічною нестабільністю.

Крім того, ESG формує спільну «мову» взаємодії з європейськими інституціями, інвесторами та донорами. Це особливо важливо для України у процесі післявоєнної реконструкції, коли залучення зовнішніх ресурсів та інтеграція у глобальні економічні ланцюги створення вартості є критичною передумовою успішного відновлення.

Таким чином, ESG стає не лише інструментом корпоративної відповідальності, а й стратегічною рамкою для повоєнного розвитку, що поєднує

екологічну стійкість, соціальну згуртованість і високий рівень управлінської спроможності. Його застосування сприяє формуванню довіри, залученню інвестицій та побудові економіки, здатної не лише відновитися після війни, а й розвиватися відповідно до сучасних європейських стандартів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. The European Green Deal. Striving to be the first climate-neutral continent. European Commission. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en.
2. Кривомаз Т. І., Чалій І. Г., Хамоцький Р. О., Ільченко І. С., Циба А. М. Критерії ESG у «зеленій» відбудові України. Екологічна безпека та природні ресурси. 2023. № 4 (48). С. 5–20. DOI: <https://doi.org/10.32347/2411-4049.2023.4.5-20>.
3. Zairis G., Liargovas P., Apostolopoulos N. Sustainable finance and ESG importance: a systematic literature review and research agenda. Sustainability. 2024. Vol. 16, No. 7. Art. 2878. DOI: <https://doi.org/10.3390/su16072878>.
4. Rivo-López E., Villanueva-Villar M., Pardo-López C., Cortés-García M. Environmental sustainability reporting: a systematic and bibliometric review of two decades of research. Future Business Journal. 2025. Vol. 11, No. 1. P. 1–15. DOI: <https://doi.org/10.1186/s43093-025-00580-0>.
5. Шостак І. В., Плисенко Г. П. Інтегрована звітність у контексті принципів ESG. Журнал стратегічних економічних досліджень. 2024. № 2. С. 146–152. DOI: <https://doi.org/10.30857/2786-5398.2024.2.13>.
6. Escámez P. P., Santos-Jaén J. M., Gallardo-Vázquez D. Corporate governance and ESG integration: pathways to sustainability in European companies. Economic Governance. 2026. Vol. 27. Art.

10. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10101-026-00352-8>.
7. Karpenko A., Loza S. ESG-threats to the economic security of metallurgy enterprises. *Economic Analysis*. 2025. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/6307>
8. Алексін Г. ESG Due Diligence в задачах повоєнного відновлення України. *Сталий розвиток економіки*. 2024. № 51. С. 31–45. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-51-31>.
9. United Nations. *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. New York: United Nations, 2021. URL: <https://sdgs.un.org/2030agenda>.
10. UN PRI. *Principles for Responsible Investment*. 2023. URL: <https://www.unpri.org/>.
11. World Bank. *The World Bank and Ukraine: Laying the Groundwork for Reconstruction in the Midst of War*. Results Briefs. 30 November 2023. URL: <https://www.worldbank.org/en/results/2023/11/30/the-world-bank-and-ukraine-laying-the-groundwork-for-reconstruction-in-the-midst-of-war>.
12. European Commission. *The European Green Deal: Striving to be the first climate-neutral continent*. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en.
13. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Екологічні збитки України від війни перевищують 108 млрд євро. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/6601/the-ministry-of-environmental-protection-and-natural-resources-estimated-ukraines-environmental-damage-from-the-war-at-over-eur108-billion>.
14. Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine. Понад 8000 злочинів проти довкілля та 85 млрд євро збитків. URL: <https://mepr.gov.ua/topics/novyny/zbytky-dovkillyu-vid-vijny/>.
15. Kudasiuk M. *Wartime Ecological Losses in Ukraine Double in a Year, Exceeding €6 Trillion*. State Environmental Inspection of Ukraine / The Gaze Media. 2025. URL: <https://thegaze.media/news/wartime-ecological-losses-in-ukraine-double-in-a-year-exceeding-6-trillion>.
16. The area of contaminated soils due to the war in Ukraine exceeded 1.1 million m² – Ministry of Environment. 15 April 2025. *Комерсант український*. URL: <https://komersant.ua/en/ploshcha-zabrudnenykh-gruntiv-cherez-viynu-v-ukraini-perevyshchyla-1-1-mln-m-mindovkillia>.
17. Hryhorczuk D., Levy B. S., Prodanchuk M. et al. The environmental health impacts of Russia’s war on Ukraine. *Journal of Occupational Medicine and Toxicology*. 2024. Vol. 19. Article 1. DOI: <https://doi.org/10.1186/s12995-023-00398-y>.
18. Ukraine reconstruction estimate jumps 12% to \$588 billion, World Bank says. *Reuters*. 23 February 2026. URL: <https://www.reuters.com/business/ukraine-reconstruction-estimate-jumps-12-588-billion-world-bank-says-2026-02-23/>.
19. Eurostat. *Renewable energy statistics*. 2025. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Renewable_energy_statistics.
20. European Central Bank. *Economic Bulletin Articles*. Issue 1/2025. URL: https://www.ecb.europa.eu/press/economic-bulletin/articles/2025/html/ecb.ebart202501_03~90ade39a4a.en.html.
21. European Investment Bank. *EIB Group Activity Report 2024*. – URL: https://www.eib.org/attachments/lucalli/2024_0269_eib_group_activity_report_2024_en.pdf.
22. European Environment Agency. *Share of energy consumption from renewable sources*. – URL: <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/share-of-energy-consumption-from>.
23. International Energy Agency. *World Energy Investment 2024 – European Union*

[Електронний ресурс]. – URL: <https://www.iea.org/reports/world-energy-investment-2024/european-union>.

24. KPMG Ukraine. ESG news. III квартал 2025 року. – URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/media/press-releases/2025/10/esg-news-3-kvartal-2025.html>.

25. Міністерство фінансів України. Україна через війну втратила 2,4 мільйона робочих місць — ООН. – URL: <https://minfin.com.ua/ua/2022/10/31/94823012>.

26. United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). Ukraine situation: Operational data portal. – URL: <https://reporting.unhcr.org/ukraine-situation>.

27. United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). Resources for employers in Ukraine. – URL: <https://www.unhcr.org/europe/resources-employers-ukraine>.

28. Eurostat. Unemployment statistics. – URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Unemployment_statistics.

29. International Labour Organization (ILO). Ukraine. – URL: <https://www.ilo.org/regions-and-countries/europe-and-central-asia/ukraine>.

30. European Commission. Migration and integration policies in the European Union. – URL: <https://home-affairs.ec.europa.eu>.

31. World Health Organization. Mental health and psychosocial support in conflict settings. – URL: <https://www.who.int> ; <https://data.who.int/countries/804>.

32. Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD). – URL: <https://kpmg.com/de/en/insights/corporate-governance-and-compliance/corporate-sustainability-reporting-directive.html>

33. European Business Association. Due Diligence як важливий етап угоди. – URL: <https://eba.com.ua/due-diligence-yak-vazhlyvyj-etap-ugody/>

34. Transparency International Ukraine. Corruption Perceptions Index 2025. – URL: <https://cpi.ti-ukraine.org/>

35. Національне агентство з питань запобігання корупції. Anti-Corruption Strategy for 2021–2025. – URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/Anti-corruption-Strategy-for-2021-2025.pdf>

36. KPMG Ukraine. ESG news. III квартал 2025 року [Електронний ресурс]. – URL: <https://kpmg.com/ua/uk/media/press-releases/2025/10/esg-news-3-kvartal-2025.html>.

REFERENCES

1. The European Green Deal. Striving to be the first climate-neutral continent. European Commission. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en.

2. Kryvomaz T. I., Chalii I. H., Khamotskyi R. O., Ilchenko I. S., Tsyba A. M. (2023) Kryterii ESG u «zelenii» vidbudovi Ukrainy [ESG criteria in the "green" reconstruction of Ukraine]. *Environmental security and natural resources*. № 4 (48). S. 5–20. DOI: <https://doi.org/10.32347/2411-4049.2023.4.5-20>. (in Ukrainian)

3. Zairis G., Liargovas P., Apostolopoulos N. (2024) Sustainable finance and ESG importance: a systematic literature review and research agenda. *Sustainability*. Vol. 16, No. 7. Art. 2878. DOI: <https://doi.org/10.3390/su16072878>.

4. Rivo-López E., Villanueva-Villar M., Pardo-López C., Cortés-García M. (2025) Environmental sustainability reporting: a systematic and bibliometric review of two decades of research. *Future Business Journal*. Vol. 11, No. 1. P. 1–15. DOI: <https://doi.org/10.1186/s43093-025-00580-0>.

5. Shostak I. V., Plysenko H. P. (2024) Intehrovana zvitnist u konteksti pryntsyviv ESG. [Integrated reporting in the context of ESG principles.] *Journal of Strategic Economic Research*. № 2. S. 146–152. DOI: <https://doi.org/10.30857/2786-5398.2024.2.13>. (in Ukrainian)

6. Escámez P. P., Santos-Jaén J. M., Gallardo-Vázquez D. (2026) Corporate governance and ESG integration: pathways to sustainability in European companies. *Economic Governance*. Vol. 27. Art. 10. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10101-026-00352-8>.
7. Karpenko A., Loza S. (2025) ESG-threats to the economic security of metallurgy enterprises. *Economic Analysis*. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/6307>
8. Aleksin H. (2024) ESG Due Diligence v zadachakh povoiennoho vidnovlennia Ukrainy.[ESG Due Diligence in the tasks of post-war reconstruction of Ukraine]. *Sustainable economic development*. № 51. S. 31–45. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-51-31>. (in Ukrainian)
9. United Nations. *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. New York: United Nations, 2021. URL: <https://sdgs.un.org/2030agenda>.
10. UN PRI. *Principles for Responsible Investment*. 2023. URL: <https://www.unpri.org/>.
11. World Bank. *The World Bank and Ukraine: Laying the Groundwork for Reconstruction in the Midst of War*. Results Briefs. 30 November 2023. URL: <https://www.worldbank.org/en/results/2023/11/30/the-world-bank-and-ukraine-laying-the-groundwork-for-reconstruction-in-the-midst-of-war>.
12. European Commission. *The European Green Deal: Striving to be the first climate-neutral continent*. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en.
13. Ministerstvo zakhystu dovkillia ta pryrodnykh resursiv Ukrainy. *Ekolohichni zbytky Ukrainy vid viiny perevyschuiut 108 mlrd yevro*. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/6601/the-ministry-of-environmental-protection-and-natural-resources-estimated-ukraines-environmental-damage-from-the-war-at-over-eur108-billion>. (in Ukrainian)
14. Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine. *Ponad 8000 zlochyniv proty dovkillia ta 85 mlrd yevro zbytkiv*. URL: <https://mepr.gov.ua/topics/novyny/zbytky-dovkillyu-vid-vijny/>.
15. Kudasiuk M. *Wartime Ecological Losses in Ukraine Double in a Year, Exceeding €6 Trillion*. State Environmental Inspection of Ukraine / The Gaze Media. 2025. URL: <https://thegaze.media/news/wartime-ecological-losses-in-ukraine-double-in-a-year-exceeding-6-trillion>.
16. *The area of contaminated soils due to the war in Ukraine exceeded 1.1 million m²* – Ministry of Environment. 15 April 2025. *Komersant ukrainskyi*. URL: <https://komersant.ua/en/ploshcha-zabrudnenykh-gruntiv-cherez-viynu-v-ukraini-perevyschyla-1-1-mln-m-mindovkillia>.
17. Hryhorczuk D., Levy B. S., Prodanchuk M. et al. (2024) The environmental health impacts of Russia’s war on Ukraine. *Journal of Occupational Medicine and Toxicology*. Vol. 19. Article 1. DOI: <https://doi.org/10.1186/s12995-023-00398-y>.
18. *Ukraine reconstruction estimate jumps 12% to \$588 billion, World Bank says*. Reuters. 23 February 2026. URL: <https://www.reuters.com/business/ukraine-reconstruction-estimate-jumps-12-588-billion-world-bank-says-2026-02-23/>.
19. Eurostat. *Renewable energy statistics*. 2025. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Renewable_energy_statistics.
20. European Central Bank. *Economic Bulletin Articles*. Issue 1/2025. URL: https://www.ecb.europa.eu/press/economic-bulletin/articles/2025/html/ecb.ebart202501_03~90ade39a4a.en.html.
21. European Investment Bank. *EIB Group Activity Report 2024*. – URL: https://www.eib.org/attachments/lucalli/2024_0269_eib_group_activity_report_2024_en.pdf

22. European Environment Agency. Share of energy consumption from renewable sources. – URL: <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/share-of-energy-consumption-from>.
23. International Energy Agency. World Energy Investment 2024 – European Union. – URL: <https://www.iea.org/reports/world-energy-investment-2024/european-union>.
24. KPMG Ukraine. ESG news. III kvartal 2025 roku. – URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/media/press-releases/2025/10/esg-news-3-kvartal-2025.html>.
25. Ministerstvo finansiv Ukrainy. Ukraina cherez viinu vtratyla 2,4 miliona robochykh mist — OON. – URL: <https://minfin.com.ua/ua/2022/10/31/94823012> (in Ukrainian)
26. United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). Ukraine situation: Operational data portal. – URL: <https://reporting.unhcr.org/ukraine-situation>.
27. United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). Resources for employers in Ukraine. – URL: <https://www.unhcr.org/europe/resources-employers-ukraine>.
28. Eurostat. Unemployment statistics. – URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Unemployment_statistics.
29. International Labour Organization (ILO). Ukraine. – URL: <https://www.ilo.org/regions-and-countries/europe-and-central-asia/ukraine>.
30. European Commission. Migration and integration policies in the European Union. – URL: <https://home-affairs.ec.europa.eu>.
31. World Health Organization. Mental health and psychosocial support in conflict settings. – URL: <https://www.who.int> ; <https://data.who.int/countries/804>.
32. Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD). – URL: <https://kpmg.com/de/en/insights/corporate-governance-and-compliance/corporate-sustainability-reporting-directive.html>
33. European Business Association. Due Diligence yak vazhlyvyi etap uhody. – URL: <https://eba.com.ua/due-diligence-yak-vazhlyvyj-etap-ugody/>
34. Transparency International Ukraine. Corruption Perceptions Index 2025. – URL: <https://cpi.ti-ukraine.org/>.
35. Natsionalne ahentstvo z pytan zapobihannia koruptsii. Anti-Corruption Strategy for 2021–2025. – URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/Anti-corruption-Strategy-for-2021-2025.pdf> (in Ukrainian)
36. KPMG Ukraine. ESG news. III kvartal 2025 roku. – URL: <https://kpmg.com/ua/uk/media/press-releases/2025/10/esg-news-3-kvartal-2025.html>.

Стаття надійшла 01.03.26

Стаття прийнята до друку після рецензування 11.03.26

Стаття опублікована (оприлюднена) 22.04.26